

שלמה סלומוביץ הי"ד

חברים בישיבה מספרים על שלמה הי"ד

ישי ליזרוביץ: קראנו לו סולו, פשוטו כמשמעו, מין שירת סולו כזאת. מהכרותי אתו בשנה הראשונה בישיבה פה, זכור לי מקרה, שהרב רוזן סידר לנו בוקר אחד ללמוד ביחד בסדר. למדנו אז מסכת בבא קמא, ובמשך הסדר עצמו הגענו לשלב שבו כל אחד העלה האידיאל שלו, והשאיפה שלו למשהו מסויים. אני זוכר שסולו עצמו אמר, שהאידיאל שלו הוא להיות בעל הבית המקדיש את כל עתותיו הפנויות לתורה, לשלב בצורה טובה את האידיאל של תורה עם עבודה.

איציק אידלס: מתחילה היו לו הרבה התלבטויות מה לעשות לאחר שהוא יגמור את ההסדר אבל אני זוכר משפט אחד שהוא אמר אותו כבר בשנה הראשונה, עם כל התוכניות והאידיאלים שהיו לו, — "אני יודע דבר אחד, שבסוף ארבע שנים לא יהיה לי לב לעזוב את הישיבה". למרות שמבחינה עקרונית, היו לו כל מיני רעיונות שמיד אומר אותם.

תמיד הוא אמר (כבר יותר מאוחר, אולי בשנה השניה) — "איך לי סיפוק אם אשב ואלמד כל היום. כל יהודי יש לו מצווה שהוא מאמץ לעצמו — יש יהודים המקפידים מאוד על מצות ציצית, יש על מצות תפילין וכד'. לי יש הרגשה, איני יודע בזכות מה קבלתי את זה, שהמצווה שאני רוצה להשתדל בה ביותר זו מצוות ישוב ארץ ישראל". זכור לי גם ששכס היה אז רעיון בחיתוליו והוא אמר — "אם יקום היום ישוב בשכס, הרי גם ללכת לשכס וגם ללמוד תורה יבא אותי קצת על סיפוקי, או חצי יום להתעסק בדברים אחרים וחצי יום ללמוד". הוא קיווה כל הזמן למצוא את השילוב בעשית שני הדברים יחד.

יוסי כרמל: בקשר לנקודה הזאת שהוא הרגיש את החובה להשאר בישיבה, זה לא בגלל שלא היה לו לב לעזוב, אלא שהוא הרגיש שהוא חייב לישיבה, לא ייתכן שהוא רק יקבל. הוא הרגיש את האחריות המוטלת עליו,

שהוא לא יכול להתעלם מהישיבה שנתנה לו כל כך הרבה, ולפעול לפי שקולים אישיים.

נקודה נוספת היא, שהוא היה זמן קצר מאוד בישיבה. יש אנשים, שלמרות שהם נמצאים זמן ארוך הם לא מתייחדים במשהו מסויים. על כל אחד יש סיפורים לספר. אבל דווקא הוא, תמיד היה מתמצת דברים ובמשפט אחד היה אומר את הכל. כשמישהו היה זקוק לעצה, טוב היה לגשת אליו, היתה לו מחשבה ישרה ובהירה. אני נזכר עכשיו ב'זורט' שהיה תמיד רגיל לומר. יש פסוק, "אל תוכח לץ פן ישנאך, הוכח לחכם ויאהבך" — הוא אמר שבעצם מדובר פה על אותו אדם, אלא אם אתה בא אליו ואומר לו — 'אתה לץ, אתה גרוע' וכיוצא בזה, הרי הוא לא ישמע. אבל אם תאמר לו, 'אתה חכם, אתה בסדר, לא מתאים לך לעשות דבר כזה', אז בוודאי ירגיש שלא כדאי לו לעשות את הדבר, אלא להימנע. מעשייתו.

אי ציק: בתחילת השנה הראשונה, אף על פי שהוא עדיין לא הרגיש כל כך חובתיות, הוא אמר דבר כזה — "בשמינית חשבתי שאלך לעתודה, אבל אמרו לי שקריית-ארבע זה חשוב, כך שבסוף הלכתי, ואני גם יודע שיהיה כך גם בשנה הרביעית" — עוד לפני שהיה לו קשר מיוחד. אחר כך הוא השתנה והכיר את הערך של לימוד תורה, ויכול להיות שאם היה נשאר עוד, היה מבין יותר שתפקידו הוא להישאר וללמוד כל הזמן — אבל זה בא אצלו בשלבים.

אחת הנקודות שלו היתה, שהיה שקול מאוד. הוא לא היה מתלהב בתחילה מדברים, אלא שוקל ובוחרן ושומע עוד ועוד, וכך הדברים התבשלו לאט לאט.

אילן תור: אני חושב שההגדרה המדויקת היא, לא שהיה שקול — גם זה נכון — אבל הנקודה העיקרית אצלו היתה בגרות, היה הרבה יותר מבוגר משאר החברה, בגרות האישיות. מה שקלט, קלט בצורה מבוגרת. לא שבא לכאן כילד ונבנה במשך הזמן, אלא שיחסית היה מבוגר מכולם. אחראי מאוד — תחושת אחריות חברתית הדדית — האיש המבוגר.

מרדכי גור - אריה (קיקי): ישי סיפר על השנה הראשונה שלו בישיבה, ואיציק דיבר על המחשבות שלו לאחר ההסדר. אני הייתי רוצה לפתוח בשנה לפני הישיבה — במדרשה, כשעוד לא ידענו מי יבוא לקריית-ארבע ומי לא. כשהוא שמע שאני מגיע, הטיל ספק בבואו לישיבה (מה עוד שחשב על

עתודה). למרבית הפלא, כשהגענו לישיבה היינו יחד באותה דירה, ולא עוד אלא בחדר אחד. והיות שהיינו באותו חדר יש לי הרבה זכרונות, ואני רוצה לציין מספר דברים.

הוא תמיד חשב מה חושבים אחרים ואיך לעשות כל דבר באופן שיתקבל על דעת כולם. למשל, דודה שלו שלחה לו מחוץ לארץ מכנסי ג'ינס, אבל הוא לא רצה ללבוש אותם מחשש שאין זה מתאים לבן ישיבה ללבוש מכנסי ג'ינס, והיה שואל אותי אם זה יפה או לא, ומה עושים עם זה. תמיד חשב על תכליתיות ולכן החליט ללמוד עם ר' יעוזר מסכת ביצה. הוא גם אמר שאביו השקיע הרבה כספים ועבד קשה כדי לחנך אותו, והוא אמנם היה רוצה שילך לעתודה ויצא ממנו משהו, ועכשיו הוא כביכול מבזה את ההורים שלו.

י ש י : מבחינת האחריות החברתית — לי נראה שסולו היה כמו אבא. היו כמה חברים בתוך המחזור שלנו היה מתבלט ביניהם כמו אבא. על פיו היה כל דבר, ותמיד היו שואלים אותו מה לעשות ומתייעצים אתו בעניינים שונים, והוא היה אומר שזה לא מתאים מן הבחינה הזאת וזה לא מתאים מן הבחינה האחרת. היתה כאן אחריות חברתית כזאת שהוא היה העיקר בה. ועל כך יכולים להעיד הרבה חברי'ה כאן ולספר סיפורים בקשר לכך.

אי ציק : בקשר לחבריה — אני זוכר שאפילו עם אנשים שהוא לא אהב אותם באופן מיוחד, וידוע שבמחזור שלנו היו לפעמים חריגים, או שלא למדו כל כך טוב וכיוצא בזה, נהג בהגינות. טולו אמר לי : — "הם יודעים שאני מדבר אתם 'דוגרי', אני אומר להם בדיוק מה אני חושב עליהם, אבל אני משתדל להישאר חבר שלהם, לצחוק אתם ולשמח אתם, כדי שנישאר חברים לאורך כל הדרך".

יוסי : הוא לא רב עם אף אחד, היה אמנם ביקורתי, דן כל אדם לפי מעשיו, אבל מבחינת יחסי חברה, יחסי אנוש, לא הסתכסך עם אף אחד.

מרדכי : ישי הזכיר שסולו היה כמו אבא, ויש פה הרבה אנשים שיוכלו להעיד על כך. גם משיחות אתו וגם משהייה אתו, אני יכול להעיד שהוא היה מנסה לתווך ביני וביין הרב ולדמן כשהיו כל מיני בעיות.

הרב ולדמן : הבחינה שהוזכרה קודם מצד אישיותו — הבגרות שלו,

הרצינות שבאה יחד עם הבגרות, ותחושת האחריות של אדם במצב שהוא נמצא — אם הוא נמצא בקריית-ארבע יש אחריות כלפי קריית-ארבע, אם הוא נמצא בישיבה יש אחריות כלפי הישיבה. יש אחריות כלפי כל מצב שהוא נמצא בו. בגרות זו התבטאה בזה, שהוא לא היה שייך לקבוצה מסויימת בתוך המחזור. ומטבעם של דברים אלה באים מישיבה זאת, ואלה מישיבה אחרת, ומסיבות שונות מתכנסים יחד לקבוצה. הוא לא היה שייך לאף קבוצה, הוא היה אישיות עצמאית לעצמו. ולא משום שלא היה חברתי, אלא משום שבאמת היה מעל לכל. הוא היה בסדר עם כולם — לא סבל כיתתיות.

היתה לו גם הבגרות החכמתית, בגרות של אמת. היה מסוגל להבחין בין דברים (אני בוודאי לא מחדש, אלו דברים שנאמרו, אני רק מבהיר אותם יותר). הוא לא הלך לגמרי לצד אחד, ולא לגמרי לצד השני, משום שהוא ראה את הטוב פה ואת הטוב פה והבין מה שמוטל עליו לעשות. יותר קל לקפוץ לקצוות, ובכל אופן הוא לא קפץ בכל עניין. כך גם בענייני מערת המכפלה לדוגמא (אף על פי שלא שמעתי ממנו דברים מפורשים על כך, אבל הבנתי ממנו את הגישה שלו), או בעניינים לאומיים אחרים. מצד אחד התלהבות והתלהטות כלפי עוול, אבל תמיד היה רואה גם את הצד השני — איך כדאי לפעול בזה.

מצד זה קיסי הזכיר כאן את העניין של מתווך. אין אני חושב שמתווך זו ההגדרה, אולי קרוב יותר לאמת — זה אבא. מתווך הוא זה שרוצה לקרב בין שני צדדים. הוא היה מעל לדברים, הוא הרגיש את עצמו אחראי אליהם. הוא בא לדבר אתי כמה וכמה פעמים, והעיון גם לדבר (העיון, לא במובן של הסגנון שלו שהיה תמיד מלא דרך ארץ ומלא יראה, כפי שצריך להיות), וזה לא מנע ממנו לעמוד בתוקף על עמדותיו, על מה שהוא תבע, והוא תבע בצדק. יש דברים שהוא דיבר אתי בענייניכם, בענייני בחורים היושבים פה — הוא צדק, ואני קיבלתי את דבריו. הוא היה כזה שהתיעצתם אתו, ואפילו אני נגשתי אליו לשאול עצה מדי פעם. אבל אפילו בלי שאני אשאל עצה, הוא בא לתת את העצות, ועצות שהיה צריך להתחשב בהן, כי הן נבעו מיחס רציני לעניין ומתוך תחושת אחריות.

אני זוכר משהו, כמה ימים לפני המלחמה — הוא יצא למבצע ימים נוראים, ולפני שהבחורים יצאו, קבענו שהרב מרדכי בן אליהו יבוא לתת שיעור לפני ראש השנה. אני אז ביקשתי, שמי שיוכל להשתחרר, יבוא להשתתף בשיעור. הוא, כפי שאפשר היה לצפות ממנו, הגיע למרות שאני מתאר לי שלא היה לו קל להגיע (לא שאלתי אותו פרטים). קודם כל היה רחוק, והיה צריך לבקש, אבל גם זה שייך לאחריותו, היה צריך לבוא לשיעור, היו צריכים

להופיע (אז היה ציבור קטן בישיבה), הוא בא, היה בשיעור ואחרי השיעור נסע מיד. זו היתה הפעם האחרונה שראיתי אותו.

בזמן האחרון הקפיד להשתתף בחוגים באמונה, שבתקופה קודמת לא הרבה להשתתף בהם, שכן היה שקוד יותר בלימוד הלכה. פעם אחת בא אלי וסיפר לי שהוא מרגיש צורך דחוף להיכנס לשיעורי אמונה היות והוא זקוק לזה מאוד, ומאז היה בא לכל שיעור. עוד נקודה שלא הזכרתי פה, עניין השייך לאותה רצינות — השקט הנפשי שלו, הצניעות שלו. אני נזכר בביטוי שלו, שהוא חלם להיות בעל הבית המקדיש את כל עתותיו הפנויות לתורה. זה נבע מן הצניעות שלו. הוא לא העלה בדעתו שהוא יכול להיות תלמיד חכם ויותר מאשר בעל בית. אך בדרגה שחשב שהוא יכול להיות, היה מלא אחריות להקדיש את עתותיו לכך. אותה צניעות התבטאה בשקט הנפשי, שלא התבלט, לא הביע את עמדתו בכל עניין ועניין בקלות. אלא כשהוא חש שהוא יכול להועיל בזה, והוא חייב להועיל בזה, אז מצא את הדרך להשמיע קולו. היה עוד איזה קשר אתו בעניין של אחריות, אולי זמביש יוכל לספר יותר כשהיה צורך שמישהו יקבל על עצמו אחריות מבחינת השמירה...

מרדכי: אני זוכר שהוא אמר, שהוא רוצה לעשות משהו בישיבה ורצונו שאותו דבר שיעשה, יפריע לו פחות מכל ללימוד. לכן החליט, כי סידור ענייני השמירה היא עבודה ציבורית שיש בה דאגה לכל אחד וגם אפשר ללמוד כמו שצריך. וכשהיה מוציא מישהו לשמירה היה מוציא עם חיוך כזה שלאף אחד זה לא הפריע.

לגבי אחריות שהוזכרה, כשהוא כעס עלי כשהייתי עושה משהו לא בסדר, היה אומר לי מלה אחת, וחצי יום לא מדבר אתי, וכל דבר שהייתי פונה אליו היה אומר לי — "אני לא עונה לך", כך היה מגיב, ואחר כך כשהיה מחייך הבנתי שכבר סלח לי.

מנחם פליקס: בקשר לשמירה הוא התייעץ אתי, ואמר לי שקיימת אפשרות לקבל עבור התפקיד הזה תמיכה כספית כלשהי, אבל הוא הסתפק בזה. מצד אחד הוא לא יכול לקחת כסף מהוריו כי הדבר לא היה נעים לו — אביו עובד קשה והוא לא יכול לקחת מהם יותר מדי. מצד שני הוא רוצה לקנות ספרים והוא צריך כסף. אבל הוא לא ידע — אם זה תפקיד שהוא ממלא בשביל הישיבה, הרי זו התנדבות, כך שהוא חשב, שזה לא הגון לקחת כסף. נדמה לי שבסופו של דבר לא לקח. בכל אופן הוא התלבט בזה.

באחת מן השמירות בקריה עם שמואל אנגל יבדלח"א. שלמה מתכופף.

זאב פרידמן: על פי מה שהרב הזכיר, נדמה לי שהיה עניין בקשר לחילול ה' שהיה פה. הוא טען שבשמירה החבר'ה נכנסים לבתים לשתות תה וכיוצא בזה, ואמר שידבר עם הרב שימנע חילול ה' בנושא זה.

אי ציק: עוד נקודה שקיקי אמר, שהוא רצה לקבל את התפקיד הזה. ראשית הוא אמר במלים קצרות — "אני מעוניין לעשות משהו שלא יגזול יותר מדי זמן, אבל גם לא לעשות כלום אני לא יכול". אחר כך הוא אמר — "התפקיד הזה מצריך מגע עם אנשים תושבי הקריה". ואז לא היתה השמירה מסודרת כמו שהיום, אלא היו מבקשים שומרים בלי להודיע מראש, וכשהיו באים אל בחורים היו חכוכים בנושא וכל אחד טען שלא מגיע לו לשמור היום ולמה לא הודעת בשבוע שעבר וכו'. כך שהוא רצה לקבל את זה על עצמו, להגיע אתם להסדרים, לחסוך צעקות ככל שאפשר, למנוע חילול ה' ולשמור על אופי שקט וטוב.

נעם ארנון: בקשר למה שקיקי הזכיר — שהוא חשב תמיד איך שהעניינים ייראו. פעם בחדר אוכל, ביקשתי ממנו משהו, ודיברתי קצת בקול או צעקתי. הוא לא התייחס בכלל. ביקשתי עוד פעם, אולי הוא לא שומע, ושוב הוא לא התייחס. טוב, התיאשתי ממנו. אחר כך הוא הסביר לי, שבחדר אוכל של ישיבה אין מקום לצעקות כאלה, ואמר לי מה היתה עמדתו. אבל ראית את העניין הזה, הוא לא ענה ואחר כך רק הסביר מה לא היה בסדר.

בחדר האוכל. שלמה ראשון מימין.

צבי גולדפישר: דיברו כאן קודם על עניין התמציתיות שלו. כשלמדתי אתו בהתחלה, עמלתי כל פעם להסביר את הענינים בתוך הלימוד, והוא היה מתמצת במשפט אחד את כל הדברים. גם כששאלתי אותו לגבי השיעורים של ר' מוטי שטרנברג, שהיו די מסובכים, מה היה בשיעור, היה אומר בפשטות בכמה משפטים קצרים את כל הרעיונות המרכזיים של השיעור.

גם ביחס לידידות שלו, זו היתה ידידות אמת בלי שום נגיעות אישיות. אני אהבתי מאוד לשוחח אתו. אחרי שגמרנו ללמוד בבית המדרש הישן, היינו תמיד יורדים ומשוחחים. הוא היה אדם נעים שיחה כזה, היה יכול להעניק הרבה לכל אחד בכל תחום שהוא.

ר' יועזר: הזכירו כאן שבלטו אצלו תכונות בגרות ואחריות. זכורני פעם שניגש אלי ובקש ללמוד בחברותא והסכמתי. האמת היא שהכרתי אותו כבר קודם לכן וידעתי את כשרונותיו ואת תכונותיו, אבל לא הכרתיו כמו שזכיתי להכירו בתקופה של חצי השנה שלמדנו בה יחד. אני זוכר שמלה אחת של בטלה לא הוציא מפיו, וזה לא בגלל שהיה בינינו מרחק מסויים או שלא מצא שיחה משותפת, אחרי הלימוד היינו מגלגלים שיחה — אבל בזמן שלמדנו היה כולו שקוע ברצינות. וזו היתה תקופה ארוכה. גם לבטלה יש צורות שונות, בשאלות שלא לעניין, זהו סוג של התרעננות מסויימת מהגמרא וזהו סוג מסויים של בטלה ביחס ללימוד הרצוף הרציני. גם את זה לא ראיתי אצלו. אלא היתה לכל שאלה תשובה לעניין, היה אפילו ממעט בשאלות, כלומר בשאלה אחת קצרה היה יכול למצות דבר שאחר עשה בכמה שאלות. וכן בהסבר, במלה אחת, בהערה אחת, אמר את כל העניין. כמעט שהיינו מדברים ברמזים. הוא אמר מלה אחת ואני הייתי מבין, ואני הייתי אומר מלה והוא היה מבין, וכך היינו ממשיכים כמעט ללא דיבור. אף זה היה מפריע לי מבחינה מסויימת, שלא אני ולא הוא מבטאים את עצמנו מספיק. בגלל זה הספקנו גם כמות גדולה של דפים. המטרה היתה באמת גם שלי וגם שלו ללמוד סדר של בקיאות. למדנו סנהדרין, שבועות, מכות ועבודה זרה, בתקופה של חצי שנה. היתה מכסה של דף גמרא ורש"י ליום. ניתן לומר שבאותה תקופה הכרתי אותו כבחור מיושב, כבחור נבון, פיקח, מוכשר מאוד, כמובן כולו קשור לתורה. לא היית צריך לשאול אותו את השאלה שהזכרתי כאן, מה הוא חושב בקשר לעתיד, לא היה לי ספק עד הערב הזה (וכאן התבררו הספקות), שהאדם הזה ימצא את המשך מקומו בתורה, משום שכל מהותו היתה קשורה בכל רגע ורגע לתורה. לא הייתי צריך לשוחח אתו אם אי פעם יהיו לו תכניות אחרות בנושא זה. אינני חושב — בכל אופן באותה תקופה

שלמדנו ביחד — שהיו לו לבטים (אולי מעשיים) בקשר למקומו בתורה, הוא כבר היה אחרי הלבטים.

דובר גם על הצניעות שלו. בלימוד לא היה מבליט הרבה את ידיעותיו והבנתו, רק במידת הצורך. והיתה לי הרגשה לא פעם, שאולי הוא שייך יותר לצד של הלכה, ובהסברים של פנימיות התורה אולי אין לו קשר. לא הייתי בטוח בכך, אך היתה לי הרגשה כזאת שלא זה העניין המיוחד שלו. לא נאמר שלא היה שייך בכלל כי היה שייך כמו כל אחד בשיבה, אך לא בזה הוא רואה את יעודו. אבל בהמשך הזמן נוכחתי לדעת, שגם עם עניינים הקשורים יותר בפנימיות יש לו קשר נפשי. אתן דוגמא — פעם בפורים ישב אצלי והיה מלא מרץ, אדם ניכר בכוסו, לא הספיק לשתות הרבה וכבר ניכר ...

מרדכי: אני זוכר שלפני פורים אמר — "איך אני יכול להשתכר?" הוא לא חשב שמישהו מסוגל להשתכר, עם זה ששתה מספיק.

ר' יועזר: עצם כניסת הפורים היתה סיבה מספקת לגלות את תכונותיו, ובאמת — מלא שמחה שר, רקד והיה אצלי כמה פעמים ... ודווקא בגלל שלא שתה הרבה דבריו היו לא מבחינת 'פורים תורה', אלא שאל אותי על ביאורים של 'שפת אמת' לפורים, מה פרוש הדברים הללו מה פרוש הדברים הללו. נדמה לי שניגש לשאול כבר את הרב לוינגר על 'שפת אמת' הזה, ואחר כך שאל אותי. על כל פנים הדברים האלה הטרידו אותו, על מה מדבר 'שפת אמת'. זו אחת הדוגמאות, שדווקא בפורים מצא לעצמו זמן לשאול את הדברים בצורה רצינית. באותה הזדמנות נוכחתי, שאכן יש לו קשר רציני עם פנימיות התורה.

מרדכי: בקשר לפורים, נזכרתי שסולו היה מדבר קצת אידיש. והיו פה בקריה הרופאה ובעלה שדברו בדרך כלל אידיש, ובפורים יכול היה להוציא את האידיש שבו, כי סתם ככה הוא התבייש. הוא אמר, שצריך לקרב אותם, והלך ודיבר אתם איך לשלב את העבודה עם האמונה.

איציק: אני יכול להוסיף יותר, רצייתי גם לספר את זה קודם. הסיפור על הרופאה ובעלה שהיה היסטוריון, היה בתוך סעודת פורים אצל ר' יועזר בבית. הוא דבר אתם באידיש, ואמר לבעלה של הרופאה, שהוא הרי היסטוריון, והוא יבדוק בהיסטוריה מה הן התכונות המיוחדות של עמלק, ושהיא כרופאה תבדוק אלו תכונות של דם מיוחד יש להם, ושניהם יחד יגלו

לנו מי זה עמלק ועל ידי זה נגיע למחייית עמלק. זה היה בפורים באותה סעודה, כך הוא סיפר אחר כך.

בקשר למה שר' יעזר סיפר, נדמה לי שכשהתחלתם ללמוד, זה היה בקשר לדרך יומי, הוא התחיל בתחלת מסכת. אחר כך התחלתם שבועות, ובתחילה יש שם עניינים של טומאה וטהרה. אני זוכר שהוא אמר לי — "פעם לא ידעתי כלום בענייני טומאה וטהרה, היום שואלים אותי, אז לפחות משהו אני יודע". אחר כך כשגמרתם מסכת שבועות, אני לא יודע אם עשיתם סיום, אבל מצאת לנכון לדבר איתו קצת. אני זוכר, באנו לחדר, הוא שמח וקרן מאושר ואמר — "גמרנו את המסכת, ור' יעזר אמר לי, כשם שזכיתי לגמור את המסכת הזאת כך אזכה לגמור עוד הרבה מסכתות". הוא אמר זאת בשמחה גלויה והוסיף — "ובאמת אני מקווה להמשיך וללמוד ולגמור עוד הרבה מסכתות".

צ ב י ז ל ב ס ק י : אני רוצה לספר שני דברים באישיות שלו. דבר ראשון, הוא לא יכול היה לעשות חצי עבודה — כל דבר שהיה מתייחס אליו, היה מתייחס אליו בשלימות.

דבר שני, הוא לא היה נסחף בתוך מצב הרוח של החברה — תמיד היה שוקל את המצב האמיתי ולא היה נסחף בזרם הכללי. בפורים בסעודה, כשכולם היו מבוססים, אני זוכר שסולו נכנס לחדר האוכל, נעמד על כיסא באמצע חדר האוכל ושאל בקול, אם כולם קיימו את כל המצוות של פורים, והתחיל לספור אותן — מתנות לאביונים וכו'.

ושני הדברים האלה — א. שלא שכח את כל הדברים המעשיים בתוך כל האווירה הזאת. (אמנם בארוחה היתה אווירה של אי דעת — הוא לא נסחף בה). ב. היסודיות בה התייחס לפורים — לא לשכוח שזה לא רק רוחני, יש פה גם מצוות מעשיות.

י ו ס י : מרחוק הוא נראה כאדם שרק חושב ולא מרגיש, ואלה שהיו קרובים אליו ראו עד כמה גם הרגש פועל אצלו. אולי הדבר לא כל כך הובלט, אבל מתוך האמיתיות שלו הרגישו עד כמה כל דבר כואב לו.

מ נ ח ס : אבל הוא לא היה ספונטני.

י ו ס י : הוא לא היה ספונטני, אבל היה חי את הדברים. זה היה כואב לו, הוא היה גם מרגיש לא רק חושב. למשל כשעשה 'חבורה' — גם אחרי שגמר

אותה, חיפש כל הזמן מציאויות נוספות של 'זה נהנה וזה חסר'. הוא לא היה גומר ללמוד ונגמר, אלא היה חי את הדברים גם לאחר מכן. או, אני גם זוכר בפורים השני, הוא היה קצת מבוסס, התחיל להסתובב בקריה ושאל אנשים — ציפית לישועה? "הציפיה לישועה זה יותר מהישועה עצמה". וכן היה שר את השיר של צבי 'מה אשיב לה', וכל אדם היה תופס ושואל: ציפית לישועה? באמת ציפית לישועה? "הציפיה לישועה זה יותר מהישועה עצמה".

א י צ י ק: הוזכר שהוא היה בעל נפש, זה אחד הדברים שבלטו אצלו. אולי בבית המדרש לא ראו את זה כל כך, אבל בחדר, כשהיה קצת מתפרק, ראו את שמחת החיים שלו, מכל דבר הוא נהנה ושמח כל כך. הוא היה יהודי עם הרבה רגש, אם חס ושלום פגע במישהו אז לא רק מתוך צדקות וחובה ביקש ממנו סליחה, אלא באמת ראו שהוא לקח ללב את הדבר. אני זוכר, לפעמים הוא היה אומר — ג'ינג'י בוא נשיר 'חיילים אלמונים', והיה מאוד מתרגש כשהיינו שרים את זה ביחד. והיה מבקש טוב, שאלמד אותו את המלים, וחזר על זה הרבה פעמים.

מ ר ד כ י: אני זוכר בחדר, כשהיינו לפעמים מדברים על ישיבות, שאלתי אותו פעם — "איפה אתה רוצה להיות, בקריית-ארבע או באלון שבות?" (ששם היו לו הרבה חברים). הוא דיבר על קריית-ארבע בחשיבות המיוחדת של קריית-ארבע וכו'. אני זוכר שהוא הלך יום אחד לבנץ, ובנץ בנה אז פה. כששאלתי אותו בקשר לכך אמר לי, שיש לו עניין מיוחד בקריית-ארבע והוא צריך לדבר עם בנץ.

תמיד הייתי אומר לו בציניות — "אנחנו הולכים לעבוד בבניין בין הזמנים ואתה הולך לעבוד במסעדה". ואז הוא הסביר לי כמה זה חשוב ללכת למסעדה ולדבר עם תיירים על החשיבות של קריית-ארבע, נוסף על העניין שהוא אמר, שהוא צריך כסף לקנות ספרים. לפני כן גם אמר לי לשם מה צריך ספרים, מי שרוצה ללמוד יוכל לשבת בבית המדרש וללמוד. והוא החליט לברר אם יש עניין מיוחד שאדם צריך לקנות ספרים משלו.

ה ר ב ו ל ד מ ן: דרך אגב, בעניין המסעדה, הוא בא לשאול והתלבט קשות אם מתאים לעבוד במסעדה.

מ נ ח ם: אני אמרתי לו, שלא.

הרב ולדמן: הוא בא אלי, וההתלבטות שלו היתה, אם מתאים לבן ישיבה לעשות עבודה כזאת. אני חשבתי שבשבילו זה לא מוזיק. בחור כמוהו יוכל לעבוד במסעדה כמו שצריך.

איציק: הזכירו קודם את היחס להורים, הוא הזכיר זאת הרבה פעמים. לא הרבה אנשים נוהגים להזכיר את היחס להורים, אבל הוא תמיד אמר — "אבא שלי עבד קשה, וכל השנים השתדל לתת לי הינוך וכמה שעבד — ועד היום הוא עובד קשה — אפילו שיש לו כסף והוא יכול לתת לי, אני לא רוצה לקחת, ואשתדל לקחת פחות ככל האפשר".

מנחם: אני זוכר שתמיד גערתי בו, כשחזר מאוחר משום שנסע בטרמפים, אמרתי לו — "מה יש, כמה לירות אבא שלך לא יכול לתת לך?", הוא פשוט לא רצה לקחת כסף מאביו.

אליעזר שוחט: כמה חודשים לפני כן הוא החליף את הציצית של הרבנות בציצית של החזון איש ועליה היתה גאותו. אני זוכר שהוא מאוד החשיב את העובדה שהגיע למסקנה להחליף לציצית גדולה יותר. הוא גם היה בא לחדרי לעיין בספרים, ויצא גם לשוחח על מה לקנות וכמה. סולו טען, שהוא לא מסוגל לקחת כסף מאביו לשם קניית ספר — לא רצה להרשות לעצמו דבר כזה.

מנחם: הוא היה כשרוני. כשאנחנו למדנו התבטלנו הרבה, אולי זה היה חסרון בי. זאת אומרת, הוא היה מאוד סקרן והיה מתעניין בדברים שהוא חשב שאני אוכל לענות לו תשובות מעניינות. הוא אהב לשאול איך נראים דברים בישיבות אחרות. הזכירו הרבה כאן את היחס שלו לחברון ולארץ ישראל. עד כמה שאני זוכר, זה היה דבר שהתפתח. כמה דברים אני יכול לראות בחוש שהתפתחו מאז שבא לישיבה עד לזמן האחרון. למשל, התכונה שבעיני בלטה ביותר, ואמרתי זאת תמיד, היתה הבגרות שלו. הוא היה באמת המבוגר ביותר מכל החברה בישיבה. גם בתכונה הזאת שציינה אותו במיוחד התפתח. אני זוכר בימים הראשונים בתקופה הראשונה — הוא היה בקורתי על דברים שנראו בעיניו קטנוניים. אני קבלתי את זה משום שהבנתי שהוא לא מספיק מבוגר. וכך הסברתי לו זאת. במשך הזמן הוא העריך מאוד את ר' יהושע רוזן. בתחילה היה עניין שהיה צריך לבקש רשות לנטוע לשבת או להודיע לפחות, או כל מיני דברים אחרים כמו בחינות וכיוצא בזה. זה לא

מצא חן בעיניו, הוא היה ביקורתי, והוא אמר לי את הדברים. אך במשך הזמן התפתחה אצלו המדה הזאת של בגרות. ככל שהוא למד יותר, נקשר יותר, הבין יותר, והתפתח אצלו יותר הקשר לחברו, לארץ ישראל. תמיד שאל המון שאלות על מאבקים עם משרד השיכון וכו' — לא קיבל את הדברים כפשוטם. במשך הזמן התבסס, אבל זה בוודאי היה תהליך בהתפתחות, ואם זה לא היה נקטע זה היה מגיע היום להרבה יותר. הוא היה סקרן מאוד, והרבה דיברנו. אני חייב לומר, מאוד נהניתי ממנו, מהלימוד אתו. בשנים שלמדתי בישיבות היו לי הרבה חברות, עם חלקם למדתי ועם חלקם ישבתי, ועם חלקם הפסקתי מיוזמתי, והוא היה אחד החברות שממש נהניתי ללמוד אתו. הוא היה בחור כשרוני והיה תענוג ללמוד אתו, וזה לא היה מאולץ. אם החברה אומרים שגם אחרי הלימוד הוא המשיך, טוב, אחרי הלימוד לא היה לי קשר אתו, עיקר הקשר אתו היה בבית המדרש, אף על פי שגם לחדר הייתי נכנס לפעמים. נוסף לזה הלימוד היה אתו חי, בדרך כלל אני זוכר שלפעמים היה סדר, שאני ראיתי והוא ראה, שהלימוד לא הולך בדיוק, ושאנחנו מכריחים אחד את השני אז אמרתי לו או שהוא אמר לי (אני לא קראתי לו סולו, איני יודע למה, קראתי לו שלימה), "טוב שלימה, אם כך היום לא נלמד, נלמד מחר". ודווקא זה מאוד הפריע לי. אך בדרך כלל היה הלימוד שוטף ומהנה. הוא היה מאוד אחראי, היה אחראי לבחורים בישיבה ושיתף אותי בזה. היה אחראי כלפי משפחה וכלפי האבא, כמה שאפשר לתת יותר ושלא יקח יותר מדי. כשהיה נוסע הביתה היה אומר — "זה בשביל מצות כיבוד אב", ובאמת זה היה בשביל כיבוד אב, הרגשת שאין אלו סתם מלים. אחראי כלפי האב. צורת התלבשות של האב בחתונה — גם זה העסיק אותו. הוא אמר, שלא היה מכניס את ראשו אבל אחיו שאל אותו, איך יותר נאה. ואחר כך כלפי האב היותר צעיר שהיה בדיוק בגמר בית הספר היסודי והיתה אפשרות להכניס אותו למדרשיה. זה במישור של הישיבה ובמישור של המשפחה ובמישור הכללי של הבעיות. היה ער והיה פתוח מאוד לבעיות. יש בן אדם שיש לו אחריות כלפי הזולת ויש בן אדם שמטרידות אותו בעיות ציבוריות. אותו הטרידו גם בעיות פרטיות של חברים בישיבה, של קרובים במשפחה, וגם בעיות כלליות של עם ישראל. אבל בעיקר מה שהיה בשבילי, היה חברותא טוב! למדנו טוב ונהניתי מאוד.

יוסי: אני רוצה לציין, שאף על פי שהוא מאוד נהנה מהלימוד עם מנחם, וזה היה חשוב לו והוא ידע שהוא מקבל מזה הרבה, הרי שלקראת הקיץ האחרון היה ויכוח בין איציק וביני, ששינינו רצינו ללמוד עם מנחם, וגם הוא

רצה. בסוף עשינו כל מיני תרגילים — ויצא שאיזיק ילמד אתו. הוא לא חשב בכלל ואמר — "באמת איזיק צריך ללמוד אתו, ואני שמח שזה כך, כי הוא צריך את זה יותר ממני". וכל זאת למרות שכאילו הוא הפסיד. בכל אופן הוא שמח, כי הוא ידע שאיזיק באמת צריך את זה, ושמח שככה זה יצא. דבר נוסף, הוא היה הדמות המשפיעה ביותר בבית, כי עד כמה שסיפר לי, לא רק שהוא למד בבית ספר לא דתי, אלא כל המשפחה היתה בתהליך כזה, שפעם היתה רחוקה ולאט לאט התקרבה, והוא הרבה השפיע בנושא זה.

מר ד כ י : אני נזכר שאחיו הצעיר ממנו היה צוחק עליו כשהיה שר שירי שבת בבית מכיוון שהיה מזויף בדרך כלל. אך הוא היה עונה "מה יש, אני בהופעה? אני שר שירי שבת, אני שר את מה שיש לי בפנימיות".

צ ב י ג' : אני הייתי החברותא שלו בערבים ואת כל השיטה שלו בלימוד שמנחם נתן לו תמיד ניסה להעביר לי.

גם ביחס למשפחה לא ניסה לכוף את הדרך שלו על מישהו אחר. וכשאחיו עמד לפני גיוס, תמיד שאלתי אותו — "למה לא תנסה להשפיע עליו שיבוא לישיבה, הרי אתה מכיר את האמת בדרך הזאת". אז הוא אמר לי — "אני לא כופה עליו מה לעשות", והוסיף, "אני אביא אותו לכאן, לכמה זמן, שיבוא ויראה מה זה, ולפי זה יחליט מה דרכו". לא ניסה לכוף אותו לכך.

איזיק : הזכירו כאן את היחס למשפחה. חודש אחרי המלחמה, כשהוא הצעיר ממנו חשב ללכת לבית שאן או להסדר, אחרי שלא היה מרוצה בקריית שמונה, שאלתי את האם, מה הוא חושב לעשות. אז היא אמרה, שמצד אחד הוא חושב לבוא לפה, אבל הוא יודע שאם הוא יבוא לפה יערכו באופן טבעי השוואות עם האח הגדול והוא אמר שאף פעם לא יוכל להגיע לדרגה שלו, ולכן הוא חושש מזה.

י ש י : נקודה שרציתי כבר להעיר קודם ביחס לסקרנות שלו, נקודה שונה קצת ממה שהזכירו פה. הוא שאל תמיד כל מיני שאלות, אפילו שאלות קטנות ופשוטות. אני חושב שבסך הכל הוא היה פסיכולוג, משום שתמיד אהב לשאול שאלות. לכל אחד היו שאלות גם ביחס לקריית-ארבע וגם ביחס לדברים אחרים. אבל הוא תמיד אהב לשאול את השאלות הללו, כדי לדעת מה מסתתר מאחורי זה, מה העיקר כאן, מה כל אחד מבין מבחינתו, למה

דווקא הוא עושה את זה בצורה כזאת ולמה הוא לא היה יכול לעשות זאת בצורה אחרת. זאת היתה הנקודה אצלו, משום שהוא היה באמת פסיכולוג, הנקודה שלו היתה תמיד, מה אנשים חושבים בנושא הזה, ואיך זה מסתדר אצלם.

אי ציק: הוא אהב תמיד לברר דברים עד הסוף. והרבה פעמים גם בדברים, שלעצמו היו מוחלטים וברורים. מנחם הזכיר קודם שהיה שואל ושואל — הרבה פעמים היה שואל, לא כדי לנגח חס ושלום, אלא כדי לשמוע מה השני חושב, מה הוא יוסיף לי באותה נקודה כדי שבאמת הדברים יצאו מבוררים. אני זוכר שתמיד היה מתווכח בחדר. ידועה היתה דעתו, שצריך לקרוא קצת עיתונים כדי לדעת מה נעשה בעולם. פתאום היה יכול לשאול אותך — "מה פתאום אתה קורא עיתון, תסביר לי", והיה בכוונה מתחיל לשאול ומעלה טענות נגד קריאת עיתונים, שזה לא טוב ולא בריא בישיבה וכיוצא בזה, רק כדי לשמוע מה דעתו של הזולת, וכשיתפתח ויכוח, יגיעו לדברים יותר מבוררים. אני זוכר שציין בפני בשמחה, שכשהיה בשמינית במדרשיה שלחו אותו לסלובודקה. אז הוא אמר לי, "אני כבר יודע מה זה שם ובכל זאת באתי לפה. אתה לא יודע, אתה סתם אומר נגד, אבל אני הייתי שם, אני יודע מה זה".

נעם: כשהיינו בשנה הראשונה התלבטנו איפה לעשות את "האימון המת-קדם" — בשריון או בגודר חמישים, וסולו אמר שהוא בעד השריון וגם בעד גודר חמישים. אני הכרתי אותו הרבה בטיולים שעשינו בשנה הראשונה — פעם בטיול עם ר' זלמן, ופעם בטיול של בני עקיבא ברמה. מה שאני זוכר מהטיול עם ר' זלמן בבין הזמנים של פסח בשנה הראשונה שלי — השתתפו ר' זלמן, גולדפישר ורוזנבלט יבדל"ח — הם עשו בריצה את שלשת הקילו-מטרים האחרונים, ואני וסולו לא היה לנו כל כך כוח והחלטנו ללכת בסוף. מה שהוא אמר לי זכור לי טוב — "מה צבי יגיד כשהוא יראה, שאני לא יכול לרוץ ובגלל זה הוא ילך לגודר חמישים ולא לשריון". זה מה שהעיק עליו — הוא חשב שאנשים צריכים ללכת לשריון אך יחליטו, בגלל סיבה שפוטית כלשהי להעדיף דבר אחר.

מרדכי: בעניין הטיולים, עשינו פעם טיול בוואדי זרקא והיה שם איזה צוק שהיה צריך לקפוץ ממנו, וסולו פחד לקפוץ, אבל כיון שהיה שם מישהו קטן בהרבה ממנו שקפץ, החליט לעצום את העיניים ולקפוץ.

שלמה קופץ בואדי זרקא

צבי: תכננו פעם טיול לפני סוף הזמן וחשבנו לנסוע לרמה, ולחזור מיד לישיבה (לפני סוף הזמן). בסופו של דבר הוא הגיע למסקנה, שזה לא טוב, היות שבסוף הזמן יש אווירה ירודה קצת וצריך להישאר ולחזק את הלימוד. אחר כך נסענו בין הזמנים. אני נזכר בעוד דבר, בנקודה של צניעות, לגבי הצבא. פעם מישהו סיפר לי שהוא פגע טוב מאוד ושיבחו אותו על כך והמגיד קרא

לו בקשר, היות שהוא היה מצטיין במיוחד — לפליאת כולם. הוא סיפר את זה בצניעות גדולה, "כן, פגעתני, אבל אני חושב שזה בגלל שאני גבוה מדי, כך אמרו לי, ואני רואה את זה בזווית שונה".

ישי: אני זוכר שלי הוא אמר באותו מקרה, שהוא חושב שהוא פגע משום שהוא לא כיוון.

משה עוזרי: היינו בצוות הוא, אנגל ואני. אני הייתי הנהג, אנגל היה הטען-קשר וסולו היה התותחן. המט"ק שלנו היה לפני השחרור. אנגל היה קצת מתבטל בעבודות (הוא היה קשור אלי יותר מסולו, מבחינת העבודות שהיו צריכות להיעשות בצריח), אני הייתי מסתדר יותר למטה עם נהגים אחרים, וסולו היה נכנס לתוך הטנק ועושה את העבודה שלו בשלימות מתחילה ועד סוף. אני הייתי צועק תמיד על אנגל למה הוא לא עובד, ואנגל היה צועק עלי למה אני לא עובד, והוא היה שותק ועושה את העבודות שלו.

פעם כשעשינו 'מסלול', נתנו לו לירות בתנועה. הוא היה היחיד מהפלוגה שנתנו לו את התפקיד הזה, והוא שכח לקזז את התותח (אני לא יודע בדיוק מזה זה קיזוז). כשהיינו מול המטרה אמר לו המט"ק — "תירה", סולו אמר לו: "אבל אין קיזוז" — זכור לי שהמט"ק התעצבן עליו והתחיל להשתולל ולבעוט בו, וגם המ"פ הסתכל באותו זמן. בי זה פגע מאוד, שהמט"ק התנהג אליו בצורה כזו. דווקא המט"ק הזה העריך אותו מאוד, הם דיברו ביניהם תמיד על דברים חשובים. אני לא יכולתי להבין איך המט"ק הזה התנהג אליו ככה, אבל אחרי כן הוא התנצל בפניו ובקש ממנו סליחה. ואמנם אחר כך הוא פיצה אותו בשביל זה. באימוני לילה על כל פגיעה של סולו אמרתי למט"ק — "הנה, זה בתמורה למה שהוא לא קלע".

מנחם: בשביל הקיזוז!

משה: היה לו משהו עם העינים — עיוור צבעים או משהו אחר, אני כבר לא זוכר. בלילה הוא אמר למט"ק — "אני לא רואה, אני לא רואה". המט"ק שוב התעצבן עליו ואמר לו — "שוב אתה עושה לי 'פשלות', ודווקא באותו לילה הוא פגע בכל מה שהיה צריך.

מנחם: כן, זו דוגמא. אף פעם לא דיברנו על הדברים הללו באמצע

הלימוד, רק עכשיו שמעתי שהוא היה תותחן. כשהתבטלנו לא התבטלנו סתם, בדרך כלל על בעיות ודברים שנגעו לו, או שהוא הרגיש צורך לברר דברים שלא היו קשורים ישירות לדף הגמרא שלמדנו. על הצבא אני שומע פעם ראשונה, דווקא דיברנו הרבה על המשפחה ועל הישיבה ועל חברון, קרית-ארבע ועל עם ישראל, אבל חוויות שעברו עליו — על טיולים למשל, לא ידעתי.

אליעזר: בטיפולים של הפלוגה השניה שסולו היה בה — פלוגה ב', היינו יושבים ומסתכלים איך הם עובדים, לאות הזדהות אתם. המ"פ שלהם קבע להם שעה שעד אז הם עובדים ואחר כך הולכים לישון. היית צריך לראות את המט"ק יושב על המדף ואת אנגל ואת מויש על הסיפון, וסולו יושב למטה ועובד.

משה: המט"ק הזה היה בחור נבון מאוד, והוא חשב על הרעיון של ההסדר. סולו תמיד דיבר אתו על זה. אני לא יודע אם אנגל ואני ציירנו את התדמיון האמיתית של בני ישיבות, אבל סולו תמיד דיבר על הנושא הזה עם המט"ק ועם החברה בין המסלולים.

איציק: אני יכול לספר קצת לפני המלחמה, כשיצאו למבצע ימים נוראים (האחרון) הוא היה צריך להגיע לצפון, ואני הייתי אז במבצעית, כך שהוא ביקש להגיע לחורשת טל כי רצה לפגוש אותי שם. כשהוא הגיע אני כבר יצאתי לחופש, כי יצאתי לראש השנה כמה ימים קודם, ולא היה לו מניין בראש השנה. אז הוא אמר שם לאחד החברה שהוא לא יודע אם הוא יבוא ליום הכיפורים, כי בין כה וכה אין מניין, ואין טעם שיפסיד תפילה בישיבה. אחר כך יצא לי לשוחח אתו טלפונית באמצע השבוע, והצלחנו איך שהוא לסדר שביום הכיפורים יהיה מניין. מבחינתו הוא יכול היה להישאר בישיבה אבל הוא לקח את האחריות הזאת, שאם הוא יבוא יהיה מניין ושאר הדברים. יצא ובאותו יום הכיפורים התחילה המלחמה. אמנם לא עשינו הרבה, אבל יצאנו כבר אחר הצהריים לחלץ פצועים מהר דוב. והוא שהיה אז אחד מהרבנות ג'ובניק, לא לקחו אותו בכלל. כל הזמן הוא ניסה וביקש שיקחו אותו, כדי שגם הוא יעשה משהו. האמת היא שלא לקחו אותו גם אחר כך. אבל הוא כל הזמן ניסה ורץ ורצה לעזור. אחר כך, כשהגיע ההליקופטר לקחת את הפצועים הוא רץ בשמחה לשים את הגזוניקים וכל הדברים שמסמנים להליקופטר לנחות, לפחות לעשות משהו. התקשרנו מאוחר באתו לילה לישיבה כדי

לברר אם באמת קראו לו או לא. לא ידענו אז בדיוק מה הולך, חשבנו לתומנו שזו תקרית או משהו דומה. אמרו לנו מהישיבה שלקחו את החבר'ה ואז הוא אמר לי — "מלחמה מה" — וזכר את הדברים של קירוב משיח בזמן מלחמה וכדו'. הוא קצת שמח, אני לא יודע אם הוא ידע בדיוק מה זו מלחמה, בכל אופן הוא שמע על הדברים הללו והלך מתוך שמחה. למחרת בבוקר הוא קם מוקדם, נסע ליחידה בבית דרס.

אליעזר: החבר'ה שהיו ברב"ץ התאספו בבית הספר לשריון, שם הוא הצטרף לפלוגה השניה. הסמ"פ היה מוניץ, אותו הכיר סולו מהמדרשיה. נדמה לי שהשתדל אצלו כדי שיוכל לעבור לפלוגה שלנו. לאחר העמסת כמה 'בטנים' נפגשנו במקלחת. כלל לא הורגש שזהו ערב חג הסוכות. אחר כך נפגשנו בבית הכנסת של ג'וליס. נערכו שם כמה וכמה מניינים של חבר'ה דתיים שחיכו לבוא הטנקים. בלילה עלינו לאוטובוסים בדרך לרמה. עם שחר כבר היינו במרכז הארץ ואז תוך כדי נסיעה נזכרתי שזהו יום ראשון של סוכות — היתה מין ערבוביה של חול, שבת וחג. נפגשנו שוב בצומת עמק חפר שליד חדרה והוא הזכיר שכמה קילומטרים מכאן הוא גר. כבכל צומת היו שם אמהות טובות שחילקו מכל טוב. זכורני שהוא הסתפק, אם מותר לשתות את המיץ אשר הובא בחג.

במקום זה ביקשנו מסגן מפקד הגדוד חצי שעה לתפילה. כשהוברר שאין זמן לכך ועלינו למהר צפונה חילקנו את התפילה ומשך כל הדרך התפללנו. אני הבאתי מחזור לסוכות אשר עבר מיד ליד. ליד גשר בנות יעקב דיווח נתי מפקד הגדוד על מה שהולך להתבצע. שם התפללנו פעם אחרונה ביחד תפילת מוסף של חג. נפרדנו ועלינו על הטנקים. היה זה ביום חמישי בצהריים. במוצאי החג ערכנו חניון טנקים ליד עין זיון. כעבור יממה, בצהרי יום השישי, א' דחול המועד, הוא נפל.

מר ד"כ: איציק הזכיר פה את המבצעים. אני זוכר שבמבצע השני שיצאנו לראש השנה (תשל"ג), בקשנו להיות ביחד כדי שהוא יוכל לדרבן אותי במשך הזמן. היינו במחנה אריה בבקעה ששם יש בריכה, והוא אהב מאד לשחות. תיכף ומיד עלה על בגד ים והתכוון לקפוץ לבריכה, פתאום הוא ראה שם את אשתו של המציל, ולא ידע מה לעשות, להיכנס או לא. בסוף, לפני שהחליט מה לעשות, קראו לו ואמרו לו שהוא צריך לעבור לממשל בגייפט-ליק. הוא ביקש ממני שאני אעבור לממשל כדי שהוא יוכל להישאר בבריכה. בסופו של דבר הוא נסע לממשל וקבענו שבמוצאי החג הוא יחזור כדי

שלמחרת נשתחרר מוקדם. במוצאי החג הוא טילפן שלא יוכל להגיע, כיוון שהוא צריך להישאר שם. התחלתי ללכת ברגל לכיוון הממשל כמה קילומטרים והוא חיכה לי שם. כשהגעתי שאל אותי אם אני רוצה לטלפן הביתה. במשך הזמן הוא נהיה שם ה'בוס' של הממשל, חבר של כולם וכך הצליח לעשות הכל.

מ ש ה : במבצע פסק בשנה הראשונה (תשל"ב) היינו שכנים במוצבים בצפון. אני בקושי הסתדרתי כי היה קשה להסתדר שם עם האנשים. הוא היה מצלצל אלי כל יום ושואל איך הסתדרתי וכו'. הוא אמר לי — "אני בקשר עם הרב של החטיבה ואני יכול לעזור לך בעניין זה או אחר".

בקשר למלחמה רצייתי לומר, שטולו באופן כללי בעניינים טכניים של ידיים לא הסתדר, לא ידע להבריג ברגים ודברים דומים אחרים. ואני זוכר שאמרתי לאנגל — "אתה אוהב קצת להתבטל, אני לא יודע מה נעשה כשתהיה מלחמה, אתה תתבטל, סולו — בצבא אמנם הוא היה מסור, אבל לפעמים הוא היה מתבלבל בתפעול, שוכח קיוזו וכדו', ומה יהיה אתנו?" ביום הכיפורים כשירדנו לדרום, התחלתי לחשוב על זה, וחשבתי לעצמי שטולו יהיה לידי ולא איכפת לי איך, שירעד, שיתבלבל, העיקר שיהיה אתי. ואחרי כן, כשהתחלתי להבין שמקצועיות זה לא מה שקובע, חיכיתי לו באמצע המלחמה כל הזמן, חיכיתי אולי הוא יגיע, אולי יורידו אותו באיזה מקום ויצטרף אלי. כל הזמן חיכיתי לו, כי היה מאוד קשה להיות לבד עם כל האנשים שלא מכירים. עד ששמעתי שהוא נפל. אני לא יודע איך זה התגלגל מהצפון למצרים.

י ו ס י : בקשר למוצב ברמה שסיפרת, הוא הצליח להתקשר לכל המילואימ-ניקים במקום, לשמור במקומם ועזר להם בכל מיני דברים. וכל הלילה — הוא סיפר — עבד והכשיר את המטבח. ובזכות זה העריכו אותו ונתנו לו הכל.

מ ש ה : בצבא מי שלא מצוי בהוויות העולם, החברה תמיד אומרים לו — "מה אתה יודע על הדברים האחרים, על הדברים שאינך מכיר". וזה מפליא שהוא תמיד הסתדר עם אנשים, אף שלא היה מעורה בכל הדברים, בכל אופן הסתדר.

צ ב י : אני זוכר, כשהרב יוגל היה בא לישיבה, היה נגש ישר לטולו, כאילו טולו היה המקשר שלו בינו לבין הישיבה. הוא גם העריך מאוד את הרב יוגל, גם מבחינת חינוכו במדרשיה.

אי ציק: כשהרב יוגל היה מגיע בהפסקת צהרים, היה סולו עוזב את הכל ורץ מיד לבית המדרש, למרות שהיה עסוק בדברים אחרים. הרב יוגל היה מדבר אתו בענייני השיעור שהוא עומד לתת, וסולו אח"כ שיכנע אנשים להכנס לשיעור.

יו טי: מזה שמויש סיפר, שכל הזמן הוא חכה לסולו — אני שמעתי את הבשורה הרעה כשיצאתי הביתה, לפני מויש, ופחדתי כל הזמן שמויש ישאל אותי — נו מה עם זה ומה עם זה, פחדתי שהוא יתפוס מה קרה.

צ בי ג': אני זוכר שהטען שלו אמר לי, שהוא עודד אותם בדרך למלחמה, וקרא להם פרקי תהלים, ואמר להם שהמלחמה חשובה וזה מועיל לעם ישראל. הטען הזה מאוד העריך אותו.

ר' צ בי אידלס: לי סיפרו, כשאחד מאנשי הצוות היה פצוע וכששאלו אותו על המלחמה, הוא דיבר בשבחו של סולו. פעם ראשונה — כך אמר — שהוא נתקל בבחור מסוג כזה. והאמת היא, מה שאני גם חשתי, הוא היה נראה לי כאדם בלתי פגיע, מוצק, ברזל. כל הדברים מוכיחים על כך — קשריו עם הרב יוגל, שיחותיו עם הרב ולדמן על חבריה וכו'. בסולו היה עניין של אמון, לא היו מחיצות, כל אדם נתן בו אמון ללא סייג, לא היה חייץ כלשהו. והוא מבחינתו לא הסתיר שום דבר או ריכל חלילה, או הזיק בדברים שדיברו אותו.

ביחס ללימוד, זכיתי ללמוד אתו בחברותא תקופה קצרה מאוד. וידוע לרבים פה שיש לי חולשה קצת ביחס לאיחורים לסדרים. אבל כשלמדתי אתו אני לא זוכר סדר אחד שאיחרתי. אם קבענו ללמוד בשלוש וחצי או עמדנו בזמנים. ולא חלילה שסולו נקט אמצעים משמעתיים או משהו דומה, אלא ידעתי שאני צריך להתייבב. ואם לא יצא מאיזו בחינה שהיא, ויתרתי על ארוחת צהרים או לא עשיתי דברים אחרים והלכתי ללמוד אתו.

משה: הוא לא היה ברזל. אני חושב שהוא היה רגיש מאוד וכל הכוח שלו היה 'להתגבר' על דברים. הוא לא היה מראה מבחוצ' שום דבר. לפעמים היה נתפס לרגשות שלו מצד זה שמישהו פגע בו. לפעמים היה בא אלי ורוצה לומר לי שפגעתי בו והתחיל לומר משהו והפסיק באמצע ואמר — "שום דבר, שום דבר", והלך. כשהיה נתפס לרגשות של שמחה, היה בא לחדר והיה מתחיל להשתולל ופתאום היה מפסיק. זאת הנקודה שלו — הוא

היה מאוד רגיש ונפגע בצורה חזקה מאוד, אך ידע איך להתגבר על זה. לפעמים היה בא לחדר ולא דיבר אף מלה. היו לו עניינים עדינים פנימיים שלא היה מראה אותם כלפי חוץ וניסה בפני עצמו להתגבר עליהם.

מרדכי: אני זוכר כשהוא היה שר היה מתרגש מאוד. הוא שר בחדר שירים כמו 'ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו', והיה פורץ בשירה עזה ביותר.

משה: כשהיה שמח במשהו היה קשה לו להתאפק ולהתגבר על העניין הזה. בחוץ הוא עוד הסתדר עם זה, אבל כשהיה בא לחדר היה מרשה לעצמו להוציא את הכל, ואפילו בחוג המצומצם הזה היה מתחיל להשתולל ועוצר את עצמו באמצע. היו הרבה פעמים שהיה קשה להבין אותו. העניין הזה נבע מתוך כך, שהוא רצה להיות מאופק, שלא ידעו ולא יראו את העניין.

צבי ג': הוא שאף מאוד לתת לאנשים, וקרב אנשים מהקריה לתורה, ובשבתות היה נכנס אליהם בקביעות ומדבר אתם בעניינים חשובים.

איציק: אני זוכר שמישהו מהם אמר לו פעם, שאי"ה, את הבנים שלו הוא ישלח גם כן לישיבת הסדר. אז הוא בא אלי בשמחה ואמר — "היהודי הזה אף פעם לא למד בישיבה, עכשיו הוא קרוב, הוא כבר יודע מה זה. מספיק שישלח את הילדים שלו לישיבה וכבר השגנו את מה שרצינו". כשאותו אדם בא ללמוד קצת אחר הצהריים בישיבה, סולו תמיד ניגש אליו לדבר אתו. סולו ניסה ליצור קשר עם הרבה אנשים כדי לתת כמה שאפשר. באחד המבצעים ברמה, היה אחד במוצב שהיה בעד נישואים אזרחיים והוא התווכח אתו הרבה. סולו בדרכו הסביר לאט לאט את הלך מחשבותיו. הוא אמר לי בסוף המבצע — "היהודי הזה השתכנע שכך באמת הדרך". היה לו סיפוק מהדברים שהצליח לתת ולשכנע.

יוסי: היתה תקופה, שהיינו הולכים כל שבוע לוואדי אום-כור. היתה לו שאיפה לגלות שם את כל המעיינות. כל שבוע היינו מגלים שם עוד מעיין. אמנם זה מקום יפה, אבל לו היתה שאיפה ללכת ולמצות את המקום הזה עד תומו. ועוד תכונה שהיתה בו — תכונת החברות. היה שם ערבי זקן שגר למטה בוואדי, ואפילו אתו התיידד וקיבל ממנו רשות לקטוף פירות.

צבי ג': זכור לי אחד הוויכוחים שלו בשעת לילה מאוחרת עם עוזרי — ברעותיו המתומצות והישרות כתמיד, ניסה להשפיע על הצד שכנגד.

משה: היתה לו בעיה, איפה מפסיק הגדר של 'איר אנשים יסתכלו עלי', ומתחיל הענין של 'אמת'. או להיפך — 'איפה אני צריך להפסיק להיות אמיתי ולהתחיל להתחשב באחרים'. ויקי. תמיד אמר לו, שאין גבול לאמת, תמיד צריך להיות אמיתי ולא להתחשב באנשים.

מרדכי: הוא היה קורא את 'איש האמונה' של הרב סלוביצ'יק בקביעות. ותמיד התלבט מי קובע מה זה חילול ה', האם האנשים הסובבים אותך או הקב"ה. האנשים יכולים לראות דבר בעין רעה ולקבוע אותו כחילול ה' למרות שהדבר אינו כך, או להיפך.

אילן: מנחם דיבר על שלבי ההתפתחות. באופן יסודי יש התחלה מוכרת בין צדיק לבעל תשובה. כל אחד יש בו מדה מסוימת של בעל תשובה. אבל ביסוד יש אדם שכל המהלך הרוחני שלו זה מהלך של בעל תשובה. כל הזמן הוא נאבק-מתמודד, ויש אדם שהוא באופן יסודי בחינת צדיק. באמת כל מה שצויין בעניין הבגרות, האחריות והעדינות שלו, זה הכול מצב של בשלות, של צדקות יסודית של אישיות. אישיות מצד עצם הנתונים שלה, מצד עצם הדרך, ומצד הבסיס שעליו בנוים.

משה: היו בסולו דברים שהוא לא אמר לנו, הרבה דברים לא ידענו. צריכים היינו ללמוד זאת מן האופן שבו התייחס לדברים. היו לו דמויות, הרב יוגל, ואיציק גנירם, והיה מעניין אותו השילוב. פעם הרב יוגל בא ובקש מאיציק גנירם שיקח אותו לטיול, וגם אנחנו הצטרפנו. הוא קפץ על כך, לראות איך שניהם מסתדרים ביניהם.

איציק: אחרי המלחמה, כשנסענו לבקר את המשפחה, פתאום התברר שהם יודעים הרבה על הקריה והישיבה והחברים, אף שפה הוא היה נראה טגור, למדי, לא היה מספר חוויות שבצבא וכו'. אבל במשפחה, נראה שעשה זאת והציג את קריית-ארבע כדבר נפלא וחברים טובים ועוד.

משה: אני זוכר שהתווכחתי אתו פעם — באתי אליו בטענה שהוא לא הוגן, שאנו גלויים לפניו עד הסוף, ומספרים לו על עצמנו, ואילו הוא מכסה מאתנו.

איציק: האמת היא, שהוא הרגיש את זה ואמר לי שלא נעים לו שאנחנו מספרים לו הכול והוא לא מספר לנו כמעט כלום.

משה: הוא תמיד באיזושהו מקום היה סגור ולא סיפר והשתפר. אם אני

זוכר היטב הוא אמר שזה לא נכון, כי אם מסתכלים יותר בעמקות או המודד לנתינה זה לא עצם הסיפור אלא משהו יותר פנימי, וייתכן שהוא נותן יותר. אני וקיקי היינו קצת ילדים בתקופה ההיא. אולי באמת ביחס לאיציק, שהיה יותר מבוגר מאתנו, היתה לו הרגשת בטחון, לכן גם היו מסתודדים יותר ביחידות.

צ ב י ג': אני זוכר שהוא אמר לי בקשר לטיול — "אני הולך לדבר עם ג'ינג'י, אני סומך עליו בעיניים עצומות".

מ ש ה: עלינו הוא היה צועק הרבה פעמים, והיתה לו ביקורת וטענות כלפינו.

א י צ י ק: כמה שהיה שקול ומבוגר היה אוהב תמיד להתייעץ, לשמוע מה אחר אומר. אני זוכר גם בקשר לטיול — כבר בשאלה שלו ראיתי שהוא לא רוצה לנסוע בגלל שזה סוף הזמן וכו', אבל בכל אופן שאל, כדי לחזק את הדברים, שבכלל לא יהיו ספקות.

התכונה לשלב תכונות סותרות היתה גדולתו. מצד אחד הזכירו פה את הצניעות שלו ומצד שני את העניין שמצא לנכון להעיר לאנשים. הגדולה שלו היתה למוג את התכונות שנראו לכאורה סותרות, למצב שהכול יתן בו את המקסימום האמיתי.

צ ב י: אני זוכר, בפורים, הוא ניגש לביתו של הרב זלמן ואמר לו כמה פעמים — "ר' זלמן אתה רוצה להיות חברותא שלי?" לאחר פורים נגש אליו ר' זלמן ושאל אותו, אם הוא רוצה ללמוד ביחד. הוא לא זכר בכלל — "מה, אני? אני לא ביקשתי בכלל".

א י צ י ק: הפורים הזה (השני) נתן לו תנופה. היה לו סיפוק שהוא לא עשה בזיונות בפורים.

צ ב י: היתה תקופה שהתחלנו לנסוע לרב צבי יהודה והוא תמיד אהב לחזור בסדר על הרעיונות המרכזיים של השיחה.

א י צ י ק: הוא היה אוהב לשמוע סיפורים על רבנים והרגיש צורך להידבק באנשים גדולים.

למשפחת סולומוביץ היקרה

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבילי ציון וירושלים
לפני זמן קצר נחרדתי לשמוע את הבשורה הנוראה על נפילת בנכם היקר
הקדוש שלמה הי"ד.

הנני מעוכב לבוא אליכם בימי האבל מפאת היותי מגויס במרחק גדול
מביתכם, ועל כן אני נאלץ להסתפק בשורות מעטות אלה. היתה לי הזכות
להיות הר"מ של שלמה הי"ד בשנתו הראשונה בישיבת קרית ארבע. הכרתיו
מקרוב והוקרתי אותו מאד. שלמה שמו ושלם היה בכל מיני שלמות.
בכשרונותיו הגדולים, בירתו הקודמת לחכמתו ובשקידתו עלה ונתעלה תוך
זמן קצר למדרגות גבוהות של תורה ויראת שמים. אהב את המקום, אוהב את
הבריות, נושא בעול עם חבריו.

פעמים רבות היה מעודד ומסייע את חבריו בשעת משבר והכל בפשטות
וללא התבלטות. היה מעמודי התווך של ישיבת קרית ארבע ותרם רבות
באישיותו הלבבית, בשקידתו הגדולה ובתבונתו הרבה לביסוס הישיבה והרחבת
גבוליה.

קשור היה בכל נימי נפשו לישיבה, ואכן כמים הפנים לפנים. אנא הורים
יקרים, התחזקו נא! קיבלתם פיקדון יקר וטהור והנכם מחזירים אותו טהור
כמות שהיה, כאשר הוא מזוקק שבעתיים בזוך של תורה ואמונה ויראת שמים
ובמסירות נפש על הגנת עמנו וארצנו הקדושים.

ארשום כאן מאמר חז"ל אשר מתאים מאד ליקירנו הקדוש והטהור
שלמה הי"ד:

"משל למלך שהיה לו כרם ושכר עליו פועלים והיה שם פועל אחד
מתכשר במלאכתו יותר מדאי, אחזו בידו והתחיל מטייל עמו ארוכות
וקצרות.

לעתותי ערב באו הפועלים ליטול שכרן ובא אותו פועל ליטול שכרו
עמהו, ונתן לו המלך שכרו כמותו.

התחילו הפועלים מצירים, אמרו לו: אדוננו המלך, אנו שיגענו כל
היום וזה לא יגע אלא שנים ושלוש שעות ביום והוא נוטל שכרו

כמותנו? אמר להם המלך: מה אתם מצירין? יגע זה בשתיים או שלוש שעות מה שלא יגעתם אתם כל היום כלו. כך יגע ר' בון בר חייא לעשרים ושמונה שנים בתורה מה שלא יגע תלמיד ותיק למאה שנה. א"ר יוחנן: כל מי שעוסק בעולם הזה אף לעתיד לבוא אין מניחין אותו לישון אלא מוליכין אותו לבית מדרשו של שם ועבר ושל אברהם יצחק ויעקב ושל משה ואהרן".

חבל על דאבדין ולא משתכחין. המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבילי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד ובלע המות ויעמוד לגורלו לקץ הימים. תהא נשמתו הקדושה והטהורה צרורה בצרור החיים את ה'.

הכותב בדמע

יהושע רוזן

השולח: מס' אישי 3139087
 השם: סולמון ג' אהרן
 מס' ד.צ. 2102
 צ.ה.ל.

לכבוד
 SEN מוסתאבין ח'אן
 בכך נקיים
 2222

9/10/73
 ק"מ א' שם א' מס' 4010
 מס' 2102
 אור"מ ש"ס יעקב א' א' א' א'
 אברהם אהרן ח'אן

מכתב אחרון של שלמה להוריו

לכבוד משפחת סולומוביץ היקרה.

שמועת איוב על נופלו בגיבורים של שלמה הי"ד הגיעה אלי שלשום, ומרגיש אני חובה לשתף אתכם, משפחה יקרה, ברגשותי אשר אני חש.

זכיתי להיות חברותא של שלמה הי"ד במשך כל שנות לימודיו בישיבתינו בקרית ארבע מיום בואו לישיבה עד המלחמה האחרונה ממנה לא שב. זכיתי לראותו בשלבי התפתחותו והתקדמותו בתורה, ביי"ש ובעיצוב אישיותו של בן תורה המושרש בהוויית הגאולה. והנה למען אותה גאולה מסר את חייו.

לא עליו עלינו לבכות, שהרי נאמנים עלינו דברי חז"ל שמי שנהרג על קידוש שמו יתברך אין כל ברייה יכולה לעמוד במחיצתו. מובטחים אנו בשלמה הקדוש שיושב בישיבה של מעלה ונהנה מזיו השכינה והשכינה נהנית ממנו כפי שנהנינו ממנו אנו בישיבה. אלא על המשפחה היקרה עלינו לבכות, המשפחה ששיכלה את בנה יקירה; על הישיבה עלינו לבכות, הישיבה שאיבדה אחד מגדוליה המצויינים ביותר שהיה ממש מעמוד התוך שלה; ועל הדור כולו, שאיבד אחד מבניו המזהירים שנועד לגדולות.

גדול, גדול כים שברכם, ואין בפי מלים לנחמכם. אך דעו ששורות אלה אני כותב לא כהשתתפות בצערם של אחרים, זהו ממש צער פרטי שלי, שלמה היקר שלי נפל, החברותא המצויינת שלי במשך יותר משנתיים איננו עוד ואנה אני בא.

למענו של שלמה הי"ד, עלינו להתחזק ולהתעודד ולהמשיך פועלו לתורה ולגאולה, עדי בא לציון גואל ובלע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים ויקיצו כל שוכני עפר.

ידידכם המתאבל יחד עמכם

מנחם פליקס

ימיו האחרונים של שלמה סולובוביץ הי"ד

לוקט מעדויות בכתב ובעל פה של חבריו יבלח"א שאתם היה ונלחם בימיו האחרונים.

ימים מספר קודם ראש השנה תשל"ד הגיעה לישיבה הידיעה שרק מספר מצומצם של תלמידים צריכים לצאת למבצע 'ימים נוראים' של הרבנות הצבאית. באופן טבעי נערכה הגרלה בציבור על מנת לקבוע מי יצא ומי יישאר. לא ברור אם עלה בגורלו של שלמה הי"ד לצאת, או שהתנדב לצאת. כותב איציק אידלס, חבר ורע.

"שלמה הי"ד יצא למבצע 'ימים נוראים' לחורשת טל על פי בקשתו, כיוון שידע שאני נמצא שם, (הייתי שם עוד קודם לכן במסגרת המבצעים שלי). בראש השנה לא היה מניין, היות שלא היו מספיק אנשים במקום. מיד לאחר ראש השנה הוא חזר לישיבה, והתלבט אם לשוב לצבא ליום כיפור. הוא צלצל אלי ושטח בפני את היסוסיו. אמרתי לו שביום כיפור יש סיכויים טובים יותר למניין, כי באים יותר אנשים, ויחד אתו הסיכויים גדלים. הוא לא היסס והחליט לבא ליחידה.

בערב יום הכיפורים הודיעו על כוננות, אך אף אחד לא ייחס לזה חשיבות יתירה. רק לאחר מכן ביום הכיפורים עצמו, כשהתפוצצו פגזים ראשונים, לבש הכל ארשת רצינות. בתחילה נשארנו בבסיס, ורק מאוחר יותר כשהתחילו חיילים לצאת לאזורי קרב, רצה גם הוא לצאת אתנו. הוא הצטער מאד כשלא לקחו אותו, כיוון שלא היה חייל מן המניין ביחידה. כשחזרתי לבסיס מפעילות במוצאי יום הכיפורים בישר לי בסיפוק שעזר לסמן את משטח הנחיתה להליקופטרים שבאו לחלץ פצועים.

במשך כל הזמן היה מודאג, אולי כבר גייסו חברה בישיבה, וכיוון שהשתייך ליחידת שריון סדירה רצה לצאת ליחידתו. טלפנו לרב ולדמן במוצאי יום הכיפורים, ונודע לנו שגייסו חלק מן החברה. במשך הזמן נהיה קצר רוח

מאד, כי רצה כבר להיות בעל תפקיד. 'סוף סוף נביא לידי ביטוי את מה שלמדנו' — כך התבטא.

הוא עזב את המקום מתוך רצינות ושקול דעת האופייניים לו, בדרכו דרומה".

תוך כדי הנסיעה ניצל שלמה את ההזדמנות וקפץ הביתה לכמה דקות. בדרך לאוטובוס שם אביו בכליו קצת צידה לדרך, אך הם לא הספיקו להאריך בדיבור ונפרדו בחטף.

אליעזר שוחט שהיה בימ"ח החטיבה בבית דרס ממשיך לספר :

"את שלמה פגשתי לראשונה בימ"ח החטיבה בצהרי היום השני למלחמה. זכור לי שכל כמה שעות, כשארגנו במשרדי היחידה כוח חדש לחזית, היה שלמה ממחר ומבקש להצטרף. בליל יום א אור ליום השלישי למלחמה יצא אוטובוס, ובו כמה אנשי צוות ואנשי שריון למאגר הצוותים המרכזי של השריון בדרום. אוטובוס זה הפך לביתם של שלמה וחבריו במשך יומיים. ביום השלישי למלחמה ישב שלמה במגרש המרכזי של הבסיס סמוך לקבוצת קצינים. בקבוצה זו בלט 'נתי', שמספר דקות קודם לכן קיבל את הפקוד על גדוד שהיה עליו להקים. מאוחר יותר נקרא גדוד זה על שמו — 'כוח נתי'. נתי הסתובב בשטח וחיפש אנשי צוות לכוח החדש. מכאן הגיע סגן מגודל שיער ישר משדה התעופה, משם בחור ישיבה שירד מהצפון עם שלמה. ליד שלמה ישבה השלישייה — צביקה, עודד ויובל. צביקה הוותיק — נהג הצוות שלחם עוד בששת הימים, עודד הטען — השתחרר מצה"ל עם פרופיל 45 והעלה אותו ל-75 כדי שיוכל לחזור לטנקים, ויובל מפקדו של עודד עוד מהשרות הסדיר ומפקד הצוות עתה. שלמה שאומן בצבא כתותחן הצטרף כרביעי לשלישייה. 'אתה בטוח שאתה רוצה להצטרף אלינו? — אתה צעיר!', יהיה בסדר' — עונה שלמה, וצוות נוסף מצטרף לפלוגה א של כוח נתי — צוות 3א.

הטנקים הגיעו ביום רביעי ערב החג. כל צוות קיבל טנק והכין אותו לתזוזה על ידי זיווד וחימוש. שלמה נתן הוראות לגבי סדר הזיווד והחימוש, כפי שלמד בבית הספר לשריון זמן לא רב לפני כן. אחרי העבודה נוצלה ההזדמנות והוא קפץ למקלחת כדי להתכונן לחג, ומשם אל בית הכנסת לתפילת חג. ארבע פעמים התמלא בית הכנסת בזה אחר זה, ובכל פעם היו בית הכנסת והסוכה הציבורית הסמוכה מלאים עד אפס מקום. בסעודת חג שרים אך לא מאריכים — יש המחכים בחוץ לתורם, ונוסף על כך חייבים להיות צמודים לכלים, כל רגע עשויה פקודת התזוזה להגיע. החבריה הולכים לישון — לא לפני שקיבלו אתראה שתיתכן תזוזה בשעות הבוקר המוקדמות".

צוות צא של פלוגת 'אבוד', לא הולך לישון — שומעים חדשות. במשך הזמן הזה משוחח עודד עם שלמה, כדי להכיר מקרוב חבר'ה דתיים. "איך אתם מסוגלים ללמוד כל היום. איך אתם משלבים לימוד רוחני ועיסוק טכני בצבא" — שאל עודד.

את הוויכוח קטעה הפקודה ליציאה.

בדרכה צפונה עברה השיירה בשעות הבוקר המוקדמות של החג בעיר. אפשר היה לזהות את הסוכות המקושטות בעליונות, מין ערבוביה כזו של חג וחול. מרפסות נפתחות, אנשים בפיג'מות מנופפים בידיהם וזורקים 'דברים טובים'. השיחה בין שלמה ועודד המשיכה בדרך. שלמה עמד על הלימוד בישיבה, על התלמוד בכללו, ועל ההגיון המשפטי הטמון בלימוד הגמרא.

לימים יפגוש עודד את אחיו של שלמה באחד מבתי ההחלמה בחיפה, ילחץ את ידו בחזקה, יתבונן בו באריכות ויאמר בהתרגשות: "שמע, סולו זה הבחור הטוב ביותר שפגשתי אי פעם".

שלומקוביץ מעיץ הרוד מספר:

"ישבתי ליד שלמה ז"ל באותו ספסל באוטובוס — כמו כולנו גם הוא התרגש לקראת הלא-ידוע. שלמה ז"ל סיפר שעבר את מקצועות התותחנות עם בחורי הישיבה. כיוון שאני הדרכתי שם בבית הספר, דיברנו על בית הספר לשריון ורעננו את זכרוננו בטכניקות הירי".

האוטובוסים מיהרו צפונה, בכל צומת נזרקו לעבר האוטובוס שקיות מלאות כל טוב. השריונאים קצרי הרוח חששו להגיע מאוחר מדי למלחמה. אולם השמועות שהגיעו מהחזית וההאזנה לחדשות הפריכו חשש זה. ממשיך לספר אליעזר שוחט:

"הגענו לרמה. שיחה אחרונה של נתי אל הכח... בשעות או אפילו בדיקות הקרובות, עשויים אנו להתקל באויב... הוותיקים שבחבורה לא יכלו להסתיר את סימני ההתרגשות. כאן גמר שלמה את התפילה אותה החל עוד בדרום. תפילת מוסף נאמרה אחרי גשר בנות יעקב מתוך מחזור יחיד שעבר מיד ליד. את ארבעת המינים נטל כשעברנו ליד בסיס 'רגלי הכנרת'".

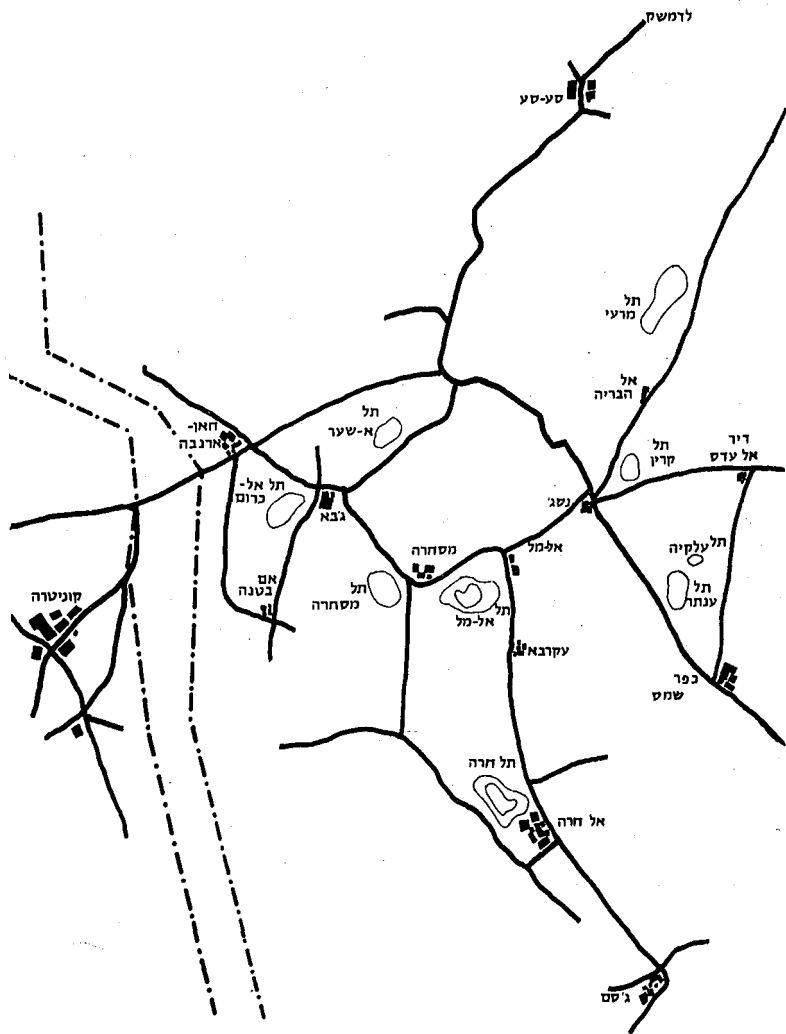
הטנקים הורדו מהמובילים בשעות הצהריים המוקדמות של החג. הצוותים עלו על הכלים, הטור התארגן, עלה על הכביש המרכזי של הרמה ונע צפונה. מולם התקדם טור של יהודה ממוכנת. הטור השכן ירד מהדרך כדי לא לעצור בעדם. 'כוח נתי' הוא הכוח הראשון שעליו לפרוץ לתוככי המובלעת. צוות צא סיים את הכנותיו האחרונות — ציוד ללוחמת לילה מורכב, והפלוגה נעה. אנשי הפלוגה השכנה מנופפים בידיהם לאות פרידה. עודד הטען ואומר לשלמה: 'ראה, כמה הם עצובים'. אברמסקי הוותיק עונה לו — 'נראה את

עצמנו כשנתקרב לקווים. סולו חותם — 'יהיה בסדר'. הטור נע כשלצדיו טנקים ישראלים פגועים — עדות למה שהתחולל כאן שעות קודם לכן. במוצאי החג התארגן 'כוח נתי' לחניון לילה. כל הצוות גמר אומר לתת לשלמה את השמירה הראשונה — הנוחה, בגלל צעירותו. שלמה סירב לקבל את המשמרת הראשונה רק בגלל העובדה שהוא צעיר — עושים הגרלה. בשעה 3.30 לפנות בוקר, יום ששי א דחול המועד סוכות, התחיל הכוח לנוע. כוח אחר, בסדר גודל של חטיבה ומעלה, היה פרוס בסביבות מתחם 'חאן ארנבה' אשר במובלעת. 'כוח נתי' היה עתיד לשמש כעתודה לכח זה שפרץ את ה'קו הסגול'. לפני הטנקים התאבכו ענני עשן. מספר מיגים נסקו והטילו רקטות ראשונות על הכח. השעה 4.00 בבוקר. שלמה ממלמל משהו בקשר. "סולו, לא שומעים אותך" — צועק עודד. שלמה מגביר את קולו במכשיר הפנים — "כי הנה אויביך יהמיון ומשנאיך נשאו ראש, על עמך יערימו סוד ויתיעצו על צפוניך". "מה זה" — שואל צביקה הנהג, שלמה עונה — "שתוק, תענה אמן בסוף". שניות מספר לאחר מכן נופל פגז סמוך לטנק.

"תפילת הקרב שנאמרה בקשר הפנים נסכה בנו הרגשת בטחון ומעין התעלות. דווקא הבחור שבא 'ירוק' מהקורס, הוא שנתן הנחיות איך לזווד ואיך לחמש בסדר הנכו, והוא שהוסיף בטחון להרגשתנו" — סיפר עודד להוריו של שלמה אחרי המלחמה.

בשלב זה היו פוזרים הטנקים 3 ק"מ צפונית מזרחית לכפר 'חאן ארנבה', על הדרך המובילה מקונייטרה לדמשק. המיגים הסורים שהופיעו ממערב הפילו את החללים הראשונים. מספר כלים נפגעו. בבוקרו של יום השבת יז בתשרי בשעה 8.30 מתקבלת פקודה להתכונן לתפוס את מערך האויב בכוון התלים. תגבורת עיראקית נעה בכיוון זה. בשעה 10.00 מגיעה הפקודה לנוע.

פלוגה א נעה ראשונה יחד עם מפקדת החטיבה, אחריה פלוגה ב ובמאסף פלוגת החרמש. המשימה היא להשתלט על 'תל-קרין' הנמצא צפונית מזרחית לכפר. התנועה בשני צירים מקבילים לכיוון הצומת. פלוגה א מתפרסת בשטח, עוברת את כפר נסג' שרוכך באש ארטילרית, וממשיכה בהתקדמות על ציר 'ציריך' לעבר תל-קרין. צוות 3א נהנה מהנסיעה המהירה. עוברים את צומת נסג' — השעה 12.00. עודד זוכר שמצב הרוח היה מרומם. לפתע הודיע המ"מ על קלקול במערכת החשמל בטנק, והורה ליובל — מט"ק 3א — להחליף אותו בעמדת הפיקוד. סגן דודיק ז"ל מ"מ מחלקה 3 עולה על 3א בציר 'אייר', ק"מ וחצי אחרי הצומת. השעה 12.11, והפלוגה ממשיכה בתנועה פרוסה, כשהמ"פ מוביל בראש. ניתנה הוראה לתפוס עמדות בגבעה סלעית למרגלות התל.

אזור הקרבות בגולן

כותב אליעזר שוחט :

"נגמ"ש הפיקוד עולה לעמדת תצפית. לפתע מבחין רס"ן נתי בכ-30 סנקים סוריים המחופרים למרגלות התל. הוא נותן פקודה לתפוס עמדות, אך זה מאוחר מדי. מטח ניתך מהמארב. מתאמצים להנמיך תותחים ולהשיב אש, אבל הם נמצאים כעת בעמדות נחותות.

האויב ממתין בעמדות תצפית נמוכות, הטווח הוא עכשיו 800—600 מ'. בקשר נשמעת קריאת המ"פ — 'שמאל 600 פתחו באש'. ברגע זה מבחין עודד בלהבה, טנק המ"פ חוטף פגיעה ישירה ומתרומם מעל הקרקע. הצריח נוחת כשהוא הפוך משמאל לציר, ואילו התובה נשארת מימין כשעשן שחור מיתמר ממנה. מישהו לוחש בקשר הפנים — 'כל הטנק הלך'. עודד טוען פגז הלול בתותח. מ"פ ב צועק: 'הם מולנו, דפוק אותם, מנסים לשפר לאחור. עודד מסב את אפיסקופ הטען שמאלה ונתקל לפתע באנטנה במרחק של 200 מ'. הוא צועק — 'סולו, שמאלה סוב' ולעבר המ"מ — 'דודיק, תראה אנטנה!' ברגע זה הוא רואה הבהק וחש בהדף חזק. לרגע חשב שנורה הפגז החלול שבתותח, אך הוא לא שמע את פקודת האש. הוא מסתכל ימינה לעבר המפקד, דודיק שוכב על האפיסקופים כשמחצית גופו מחוץ לצריח. עודד יוצא החוצה כדי להעלות את המפקד מעל הצריח ולאפשר לסולו לצאת מהתא.

האויב מתגבר את המארב באש אוטומטית מנשק קל.

עוד עודד מחזיק את דודיק המ"מ בידיו, יוצא סולו בדוחק מהטנק ומתכוון לקפוץ מהצריח. ברגע זה פוגע פגז שני בטנק. דודיק נופל מידיו של עודד לתוך הטנק וסולו מועף על עודד — שניהם נופלים כחבוקים על הקרקע. סולו קם ורץ אל אחורי הטנק ... שם הוא נופל כשראשו בין זרועותיו. שעונו של עודד הטען מורה על 12.16. זו גם השעה שבה הוא נעצר ... לעולמים ...".

